

УДК 528.94

Дук Н.М., Горб К.М.

МИТНА ТЕМАТИКА В КАРТОГРАФІЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

У статті проведено аналіз туристичного картографування і туристичних карт як важливої складової інформаційного забезпечення в'їзного та виїзного туризму. В даній системі виділено окремий блок карт – карти митної тематики, обґрунтовано їх актуальність, в узагальненому вигляді представлено їх типи й основні об'єкти картографування. Надано пропозиції щодо їх використання у світлі підготовки до проведення футбольного чемпіонату «Євро-2012».

Ключові слова: туристичні формальності, митні правила, туристичні карти митної тематики.

В статье проведен анализ туристского картографирования и туристских карт как важной составляющей информационного обеспечения въездного и выездного туризма. В данной системе выделен отдельный блок карт – карты таможенной тематики, обоснована их актуальность, в обобщенном виде представлены их типы и основные объекты картографирования. Сделаны предложения по их использованию в свете подготовки к проведению футбольного чемпионата «Евро-2012».

Ключевые слова: туристские формальности, таможенные правила, туристские карты таможенной тематики.

In the article the analysis of the tourist mapping and tourist maps is conducted as the important part of the informative providing of inbound and departure tourism. In this system the separate block of maps (the maps of customs subjects) is distinguished, their actuality is motivated, their types and the main objects of mapping are presented in the generalized form. The suggestions concerning their use in the light of preparation to realization of the soccer championship of "EURO-2012" are done.

Keywords: tourist formalities, customs rules, tourist maps of customs subjects.

Вступ. Міжнародний туризм як суспільне явище охоплює поїздки подорожуючих осіб з туристичною метою за межі країни постійного проживання. Перетин державного кордону для них пов'язаний з необхідністю дотримання туристичних формальностей – "уведених законодавством тієї чи іншої країни або групою держав одночасно суворо обов'язкових норм, що їх мають дотримуватися туристи, туристичні та всі інші організації, які мають відношення до підготовки та проведення міждержавної туристичної подорожі" [3, с. 9-10]. У теорії та практиці міжнародного туризму до таких формальностей прийнято відносити

паспортні, візові, валютні, митні та медичні [2 та ін.]. В різних країнах такі норми є різними, і несистематизовані відомості щодо них, а також неналежний рівень інформування громадян про них досить часто ускладнюють процес перетинання туристом державного кордону. Проблеми, що з'являються при цьому, можуть призвести до зіпсування подорожі в цілому. Особливого значення в цьому контексті набувають митні та валютні формальності, перевірка дотримання яких традиційно відноситься до компетенції митних органів держав (далі умовно називатимемо їх обох митними). Варто підкреслити, що туристичні формальності держави, особливо митні, є досить важливою передумовою розвитку її іноземного та зарубіжного туризму, на нашу думку, не менш значущою, аніж туристичні ресурси та інфраструктура.

Мета і постановка завдання. В системі інформаційного забезпечення громадян про правила перетину митного кордону (ширше – про усі можливості й умови, які надаються й висуваються двома державами щодо громадян стосовно перетину митного кордону), безперечно, значне місце займають картографічні твори. Але на сучасних туристичних картах (як у паперовому, так і в електронному виконанні) відомості щодо перетину кордону відсутні. Тому у світлі вищевикладеного на основі огляду туристичного картографування варто розглянути можливість включення митної складової до туристичних карт.

Виклад основного матеріалу. Серед картографічних творів для потреб туризму переважають популярні, рекламно-довідкові видання, призначені для туристів. За рівнем картографування і територіальним охопленням їх можна поділити на карти країн, регіонів, карти (плани) населених пунктів, плани туристичних об'єктів.

Зміст карт окремих країн переважно складають туристичні центри, в т.ч. історичні міста, місця зосередження природних та історико-культурних об'єктів, основні курорти, головні туристичні маршрути, інколи – рекреаційне районування території [4-6 та ін.]. Найбільшого поширення набули комплексні туристичні оглядові карти регіонів (в Україні це переважно карти областей масштабу від 1 : 100 000 до 1 : 500 000), основу яких (часом дуже розріджену) становлять елементи загальногеографічних карт, а спеціальне навантаження – природні та культурні об'єкти туризму та об'єкти туристичної інфраструктури (готелі, заклади харчування, медичного обслуговування, шляхи сполучення тощо). Більша детальність, але практично той самий зміст характерний для туристичних планів міст, які призначаються для організації і планування екскурсій. Їх масштаби, залежно від розмірів поселень, коливаються від 1 : 5 000 до 1 : 50 000. Плани окремих найбільш відомих туристично-екскурсійних об'єктів, дають про них найповнішу інформацію, інколи на цих планах показують навколишні об'єкти інфраструктури.

Комплексні туристичні атласи містять карти різних рівнів – від національного до локального, які утворюють цілісну інформаційну базу як для туристів, так і для працівників туристичної галузі. Однак, ані митні

об'єкти, ані довідкова інформація митної тематики у вітчизняних картографічних творах для потреб туризму не представлена.

Останнім часом туристичні інтернет-карти і плани різної якості і детальності стали звичним елементом туристичних сайтів. Це здебільшого схематичні карти, що містять інформацію про туристичні об'єкти. Відомості щодо перетину кордону на картах відсутні, вони подаються в текстовій формі й обмежуються переважно інформацією про обсяги ввезення валюти.

Важливий інформаційний ресурс для розвитку туризму – геоінформаційні системи довідкового типу з вичерпною базою як про рекреаційні ресурси, так і про інституційно-організаційні особливості туристичної діяльності в різних державах, і зокрема в Україні, призначені для менеджменту в туристичній сфері, ще не знайшли належного застосування. На жаль, такі системи практично недоступні для власне туристів.

Виконаний нами огляд картографічних творів для потреб туризму свідчить про відсутність інформації стосовно особливостей перетину митного кордону різних країн, в т.ч. й України. Не вирішують це питання і карти, розміщені на сайтах митних служб декількох країн. Пошуки у глобальній мережі Інтернет показали, що практично єдиною загальнодоступною митною картою України є інтерактивна карта на офіційному сайті ДМСУ [6]. Однак сама карта представляє собою лише зображення адміністративних одиниць першого порядку, при натисканні на які подається текстова інформація про назви митниць, що обслуговують цю територію, їх адреси й телефони. На думку експертів, ускладнення в отриманні туристичної інформації про Україну, її культуру, традиції, візовий режим, митні процедури, транспортне сполучення, готелі може призвести до скорочення очікуваної кількості туристів, які прибудуть на фінальну частину чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Тому вважаємо за доцільне поширення інформації про розміщення митних об'єктів, інфраструктурне забезпечення та особливості перетину митного кордону. Це має бути важливою складовою картографічного забезпечення розвитку міжнародного туризму в Україні, і зокрема в'їзного туризму під час «Євро-2012».

Означимо основні елементи змісту і показники картографування, які доцільно передавати на картах для потреб туризму.

На комплексних туристичних картах, а також на туристичних картах митної тематики *локального рівня* (райони та місцевості розташування митниць, митних постів, пунктів пропуску через митний кордон тощо) може бути представлено:

1) спектр митних послуг, що можна отримати в даному пункті (наявність, крім стандартних необхідних процедур, можливостей проходження експертизи окремих предметів, фітосанітарного контролю і т.ін.);

2) особливості проходження прикордонних і митних процедур (наявність «зеленого» й «червоного» коридорів, середній час митного огляду одного транспортного засобу та ін.);

3) інфраструктурне забезпечення додаткових послуг, пов'язаних із перетинанням митного кордону (пункти технічного обслуговування автомобілів, можливості розміщення, харчування, пункти роздрібної торгівлі та побутового обслуговування, зв'язку, маршрути громадського транспорту й ін.);

4) основні туристичні атракції навколишньої місцевості.

При цьому такого роду карти, основними сюжетними лініями яких є місця перетинання *сухопутного* митного кордону, мають містити зазначену інформацію в *однаковому* обсязі з обох боків кордону (стосовно двох, або інколи навіть трьох держав (для України – митні пости Тиса, Рені, Сеньківка, що виходять до кордону з двома країнами)). У випадку з пунктами перетину *морського* або *повітряного* митного кордону такі карти наповнюються інформацією зазначеного змісту лише стосовно країни їх розташування, а щодо країн, до яких звідси здійснюються морські та авіарейси, може міститися коротка довідка щодо їх митних правил для громадян.

Митні туристичні карти *регіонального* й *загальнодержавного* рівнів, крім показу об'єктів митної інфраструктури, де відбувається митне оформлення й контроль громадян, також можуть містити зазначену вище інформацію, але в більш узагальненому й генералізованому вигляді, також тут може бути показано місця й установи, де можна пройти *«якісну підготовку»* до проходження митного кордону (отримати експертизу окремих товарів та витворів мистецтва, дозволи на вивезення спеціальних предметів та ін.).

Для карт зазначеної тематики *міждержавного* рівня може бути характерним показ *митних правил для громадян* держав певного регіону світу (наприклад, Європи). Одиницею картографування тут може виступати лише країна, а показники можуть бути досить різноманітними. Насамперед це обмеження й дозволені обсяги безмитного ввезення й вивезення валюти та товарів і предметів, що зустрічаються у митних законодавствах практично усіх країн (спиртні напої, тютюн, домашні тварини, культурні цінності та ін.), а також специфічні вимоги, що висуваються лише окремими країнами.

Підкреслимо також можливості комп'ютерних карт надавати інформацію будь-якої детальності завдяки змінності масштабу, здійснювати обчислення відстаней, оптимізувати маршрут руху, враховуючи, наприклад швидкість перетину митного кордону і т. ін. Окрім того, використовуючи мультимедійні технології, є можливість організувати різноманітні види даних (картографічні, аерокосмічні, текстові, фото, аудіо, відео, анімації) таким чином, щоб турист мав змогу отримати різноманітну інформацію, зокрема і митної тематики, у найбільш

зручній формі. Мультимедійні картографічні твори можуть бути представлені користувачу на компакт-дисках або в мережі Інтернет.

Висновки. Ми сформулювали пропозиції щодо наповнення туристичних карт новою важливою складовою, а саме митною тематикою, лише у загальних, концептуальних рисах. Конкретизація й деталізація завдань і напрямів, окреслених у даній статті, а також безпосереднє виконання й розповсюдження картографічних творів митної тематики туристичного змісту, на наш погляд, суттєво збагатить і підніме на якісно новий рівень організацію іноземного та зарубіжного туризму в нашій країні. Особливо актуальним дане питання постає у світлі підготовки до проведення футбольного чемпіонату «Євро-2012».

1. Горб К. М., Дук Н. М. *Карти митної тематики у міжнародній маркетинговій туристичній діяльності* / К. М. Горб, Н. М. Дук // *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 519-520: Географія.* – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. – С. 87-89.

2. Горб К. М. *Митна складова міжнародного туризму в сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства* / К. М. Горб // *Вісник Академії митної служби України.* – 2007. – № 4. – С. 55-61.

3. Маринин М. М. *Туристские формальности и безопасность в туризме* / М. М. Маринин. – М.: *Финансы и статистика*, 2003. – 144 с.

4. Прасул Ю. І. *Перспективні напрямки туристичного картографування* / Ю. І. Прасул // *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії.* – Вінниця: Антекс-УЛТД, 2004. – Вип. 4. – С. 240-243.

5. Прасул Ю. І. *Системне туристичне картографування регіонів України: наукові засади, цілі, перспективи* / Ю. І. Прасул // *Український географічний журнал.* – 2002. – № 4. – С. 68-73.

6. Свешников В. В. *Картографические методы исследования туристских ресурсов* / В. В. Свешников // *Рекреационные ресурсы и методы их изучения.* – М.: МФГО СССР, 1981. – С. 35-43.

7. *Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс].* Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/dmsu/control/uk/стар>.